

comanador, encomanament, encomanar, V. manar
 Encomanda, V. manar Encomat, V. coma i còm En-
 combrar, encombre, encombrir, V. escombrar Enco-
 mençament, encomençar, V. començar Encomenda,
 encomendació, V. manar Encomenidor, encomenir, V.
 comunidor (AMONESTAR)

ENCOMI, pres del gr. ἐγκώμιον 'elogi', 'discurs
 panegíric', neutre de l'adjectiu ἐγκώμιος 'cantat en
 una festa o triomf', que per la seva banda es derivava
 de κῶμος 'festa amb cants'. □ 1.ª doc.: 1803, Belv.

DERIV.: Encomiar [1868, SLitCosta]. Encomiasta
 [1868]. Encomiàstic [1839, Lab.], gr. ἐγκωμιασ-
 τικός.

Encomissar, V. comís (METRE)

ENCONAR, 'posar mel o altra cosa suau a la boca
 d'un nou-nat per fer-li pendre el gust de mamar',
 'donar-li la primera llet, fer agafar a qualsevol l'hàbit
 d'una cosa, ensenyar-li'n els principis', del ll. INQUÍ-
 NARE 'tacar, sollar, corrompre', que en llatí vulgar ja
 s'empra amb un sentit com 'aviciari', i d'ací 'avesar';
 pronunciant-se enqueñare es reduí a enkonar per via
 fonètica, potser ajudant-hi la influència d'enconia
 [mot extret de malenconia MELANCHOLIA] que existeix
 en alguns parlars espanyols amb accepcions com
 'aflicció': és el que l'evolució del sentit del cast. en-
 conar, des de 'contaminar' cap a 'endanyar, irritar',
 sembla suggerir. □ 1.ª doc.: 1381, BMetge; potser ja
 en les VidesR, fi S. XIII.

Vaig tractar tan a fons de la història i problema eti-
 mològic del cast. i el cat. enconar en el DCEC, 262-
 264 (amb algun suplement en el DECH) que no val-
 dria la pena de repetir ací l'argumentació, ni les da-
 des castellanés, etc., i ni tan sols donar-ne un resum
 més extens que el que he donat a dalt.

Que el descabdellament del sentit del ll. INQUÍ-
 NARE 'tacar, sollar, contaminar', segurament passant per
 'aviciari', ja havia encetat en llatí vulgar l'evolució de
 significat cap al propi del romànic, es veu per un pas-
 satge de la Cena Trimalchionis, on ja enclou la idea
 de 'iniciar', per bé que fos probablement amb algun
 deix pejoratiu, però de fet paradoxalment ennoblidor:
 «volo illum --- aliquid de iure gustare: habet res
 panem; nam litteris satis inquinatus est» (Satyri-
 con XLVI, 7). Dono allà una dotzena de testimonis
 que en el castellà medieval (sobretot en el S. XIII,
 però encara en el xv i en judeo-espanyol) significava
 'sollar, corrompre' i 'infectar' («en viles pecados ja-
 más non te encones», etc.).

Heus ací la documentació antiga en català: «Maleyt
 sia celh qui primer / de terra-m levà quant fuy nat; /
 maleyt sia-l vilà orat / qui-m batejà, com no-m matà; /
 maleyt sia qui-m enconà, / com no m'i mesclà rial-
 gar», Metge (Fortuna e Prud., Ri., 56 530; NCL.,
 76.16). «Lavats, bolcats, / o enconats: / alguns ab
 mel, / los més ab fel», JRoig (Spill, 8990); «pres al
 petit infant per los cabells e lança-l damunt lo moro,
 e freguà-l fort, que los ulls e la cara, tot stava ple de

sanc: e les mans li féu posar dins les nafres: e axí lo
 enconà en la sanc d'aquell moro», JoMartorell (Ag.
 r, 74, § 25) I arribant ja al sentit figurat i secundari
 d'induir o endegar cap als principis d'una cosa mor-
 ral: «pretenint en el món ser gran senyora, / mecàni-
 ca, filòsophia, alquimista, / mirè't, veuràs-te vil, lince
 sens vista, / espantadissa, a mal enconadora» en el
 mall. Antoni de Verí, a. 1623 (JMBover, BiEscrBal.
 II, 498; xi, 2.4).

50 Sembla que ja n'hi hagi un primer ex. català en les
 VidesR: «Jhesús --- no s'apelà gens Déus ni Fil de
 Déu mas de la sua humilitat, e digué — que-m reebas
 les causes baixes, d'humilitat, e que depaus les an-
 qu<n>ades de sopèrbia» P, f° 531r; deu ser, doncs,
 15 'entacades, pervertides' encara amb el sentit llatí (de-
 paus pot estar pel Subj. present depauses en ross.
 antic).¹

En el sentit de 'irritar', enconar i derivats són un
 castellanisme intolerable i estrany a la llengua viva.²

DERIV.: Enconadora. Enconament. Enconat. Enco-
 negar 'aficar, amorgonar (els ceps)' llobreg. (D.Ag.)
 per una comparança natural en la forma i propòsit de
 les dues operacions (cf. empunyar, apunyar/-egar, do-
 blar/doblegar, espurnar/-egar, -egall, afetgegar, etc.).

¹ No és ben segur perquè el text llatí i l'interpolat
 del ms. B semblaven orientar cap a un altre sentit,
 però les conjectures que això ens conduí a fer a
 Neugaard i a mi no conduïen enlloc, i no havent-
 se'ns ocorregut això fins a darrera hora, ell, en llegir
 el ms., no prestà prou atenció a si hi havia titlla de
 nasal, o una titlla tal que pogués valer per a les
 dues síl·labes. — ² Inquinare deixà alguna descen-
 dència mig-sàvia: el cast. popular inquina (DCEC)
 'rancúnia'; en relació amb això potser ínia a Monò-
 ver: «estos gossets --- és manset; as guàrdies sí que
 e(l)s té ínia; el altre dia casi en estrossa uno, si no
 el sostenim: és de rassa» (Canyissaes, p. 100). Ross.
 «enquiquinar ou inqu- se dit a Perpignan dans le
 sens de emmerder, cf. lat. coinquinare», InvLC.

Enconament, enconcar, enconcat, V. conca En-
 condobiat, V. condobiat (DUBTAR) Encondolir, V.
 döldre Encondormir, V. condormir (DORMIR)
 Encondroma, V. condro- Enconegar, V. enconar
 45 Enconfitar, V. confit

ENCONGIT i ENCONGIR-SE, es digueren pri-
 mer encogir-se, -ogit, i són presos del cast. encogerse,
 -ogido, quan encara, cap al segle xvii, la g castellana
 sonava com en català. □ 1.^a doc.: c. 1610, Rector de
 Vallfogona.

Dag.: «Si una desconfiança de nòstron encongit
 natural ---», Vallfogona, a5; «ab gent de fora casa
 s'encongeix», Pitarra, Lo collaret, 12. El DBal. en
 55 dóna bastant de cites dels vells prosadors de la Re-
 naxença, Noller, Frederic Rahola, Pons i Massaveu,
 i unes quantes d'EmVilanova, com «s'aturan davant
 d'un portalet en lo que hi treballa un ataconador y,
 després de saludar-lo, es quedan una estoneta encon-
 60 gides, com si no sapiguessen de quina manera rompre